

Galdós'un *Ulusal Hikâyeler*'inde İspanya Tarihi

María Jesús HORTA*

ÖZ

Benito Pérez Galdós, Çağdaş İspanyol Edebiyatının en önemli yazarlarından biri olduğu gibi, aynı zamanda en üretkenlerinden de biridir ve en büyük başarılarını romanlarıyla elde etmiş olmasına rağmen edebiyatın hemen her türünde eser vermiştir. İlk iki eseri tarihi roman türündedir ve bu iki romanla kariyerinde bütün hayatı boyunca sürecek bir eğilimi başlatmıştır. 1873 ile 1912 yılları arasında, büyük bir seri oluşturan tarihi romanlar yayımlamış ve bunlara jenerik isim olarak *Ulusal Hikâyeler* (*Episodios Nacionales*) adını vermiştir. Bu seri, Çağdaş İspanya Tarihi'ni 1805 yılından başlatıp 1880'e kadar anlatmayı amaçladığı beş Dizi halinde 46 kitaptan oluşur. Galdós'a göre tarihi roman, Tarih'i açıklamanın, çekici ve anlaşılması kolay olan farklı bir yoldur. Bu tür roman, aynı zamanda tarihi olayların, resmi tarihten uzak ama halkın yaşantısına çok daha yakın olan ve Tarih'in önemli bir bölümünü oluşturan, daha sıradan ve gündelik hayatla ilgili yönlerini ortaya koymanın da ideal bir biçimidir. Onun eserleri sayesinde İspanya'da XIX. yüzyılda ve XX. yüzyılın başlarındaki siyasal ve toplumsal iniş çıkışları büyük ölçüde yeniden şekillendirebilmekteyiz. Bu yüzden Galdós, kendi kuşağının büyük İspanyol romancısı olmaktan da öte, bize o yılları anlatan en iyi kronikçidir. *Ulusal Hikâyeler*'i oluşturan her bir Dizi kendine özgü niteliklere sahip olduğu halde ve her bir kitabın kalitesi az çok farklı olmakla birlikte, bu *Hikâyeler*, o yıllardaki İspanya'yı, her tür okuyucunun inandırıcı ve kabul edilebilir görmesine yetecek kadar temsil edebilen ve son derece çeşitli karakterlere sahip şahsiyetlerin oluşturduğu bir yelpazeyi içerir. Öte yandan, hikâyeler ilerledikçe yazar aynı zamanda tekniğini ve üslubunu da değiştirmiş, bazı yenilikleri kullanmaya başlarken, ilk başlardaki düşüncelerinden de uzaklaştığını göstermiştir. Yine de yazarnın bize anlattıkları temelde kurgusaldır, ancak hemen her Dizi'de hatırı sayılır miktarda tarihsel veriler yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: İspanyol Edebiyatı, Tarihi Roman, Çağdaş İspanya Tarihi, Galdós, *Ulusal Hikâyeler*.

The History of Spain through Galdós's *National Episodes*

ABSTRACT

Benito Pérez Galdós is one of the main authors in Spanish Contemporary Literature. He is also among the most prolific, his works exploring almost every literary genre, although his most acclaimed pieces were novels. His first works were two historical novels that would mark the trend that would persist through his entire career. After these, he would publish a long collection of historical novels, dating from 1873 to 1912. He gave them a rather generic title, "los Episodios Nacionales" (*The National Episodes*). With 46 books distributed in five series, the "Episodes" intended to cover Spanish contemporary history from 1805 to 1880. For Galdós, historic fiction was an alternative tool to explain history, more entertaining and easier to understand. It was also the ideal vehicle to highlight aspects of daily life that were overlooked in official chronicles. His novels highlight daily life in those times, which is an essential part of understanding history. Through his work, we can follow the political and social developments in Spain's 19th and early 20th century very accurately. That is why Galdós is much more than the great Spanish novelist of his generation, he is also the best chronicler we have of those years. Despite the fact that each Series contains its own characteristics, and although the quality of each of the books is somewhat uneven, the Episodes cover a wide gallery of characters that are varied and sufficiently representative of the Spain of those years to be credible and acceptable to all audiences. As the work progressed, the author also diversified techniques and style, introducing some novelties and distancing them from his earlier reflections. Nevertheless, what the writer conveys is basically fiction, although almost all Series contain a considerable amount of historical data.

Keywords: Spanish Literature, Historical Fiction, Spanish Contemporary History, Galdós, *National Episodes*.

1. Giriş

Benito Pérez Galdós (1843-1920), edebiyatta Gerçekçilik akımının en önemli temsilcilerinden biri olduğu gibi İspanyol Edebiyatının en büyük çağdaş yazarlarından biri olarak da kabul edilir. Yazıları ilk kez, henüz çok genç yaşlardayken, doğum yeri olan Las Palmas de Gran Canaria'daki gazetelerde yayımlanır (Ferrerias, 1997, s. 53). Ancak 1862 yılında Hukuk öğrenimi görmek üzere Madrid'e gitmesinden kısa bir süre sonra kendini asıl yapmak istediği iş olan yazı yazmaya vermekte karar kılar. Bunun üzerine dersleri bırakarak çeşitli gazetelerde yazı yazmaya başlar (Hinterhäuser, 1961, s. 28 ve 135-139), aynı zamanda çağdaş klasiklerden birtakım çeviriler de yapmaktadır (Caudet, 1992, s. 6-8). 1870 yılından başlayarak, okuduğu çeşitli kitaplar, başkentteki kültür hayatı (Hinterhäuser, 1961, s. 27) ve Francisco Giner de los

* Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, hortamj@istanbul.edu.tr

Makalenin Gönderim Tarihi: 29.10.2020; Makalenin Kabul Tarihi: 15.03.2021

Ríos¹ gibi önde gelen aydınların özendirilmesiyle, görme yetisini ve servetini tamamen kaybedeceği ömrünün sonuna kadar sürecek olan uzun bir yazarlık kariyerine başlamasına neden olacaktır. XIX. yüzyılın sonlarından itibaren birkaç kez milletvekili seçilerek (Parlamento oturumlarındaki müzakerelerde etkin bir varlık gösteremese de [Lida, 1968, s. 67]) ülkenin siyasi hayatına da katılacak, aynı zamanda kendisini başlangıçtaki ilerici liberal düşünceden başlayarak daha sonra cumhuriyetçilikten geçirip son zamanlarında ılımlı sosyalizme yakın bir konuma getirecek olan ideolojik bir evrim geçirecektir (Blanco, 1978, s. 90-93).

Gazete makaleleri Galdós'u kısa sürede ülkenin siyasal ve toplumsal yaşamında bir tür "gayri resmî kronikçi"ye dönüştürmüş olsa da, çeşitli türlerde yazdığı çok sayıdaki edebî eserleri onu öyle büyük bir başarıya götürür ki, belki de ülkede en çok okunan ve hayattayken kitapları en çok satan İspanyol yazarlarından biri olur çıkar². O yıllarda halka en çok hitap eden edebî tür tiyatro olduğundan, Galdós'un da Madrid'teki ilk yazıları tiyatro eserleri olduğu halde, hemen ardından roman türüne yönelir. Yine de bütün hayatı boyunca edebiyatta her türde eserler verdiği gibi, örneğin kitaplarının çocuklar için uyarlamasını bile kendisi yapmıştır.

Galdós'un ilk romanı *La Fontana de Oro* (*Altın Çeşme*)³ 1870 yılında basılmış, ama farklı siyasal-toplumsal güçlerin bir araya gelmesiyle Kraliçe II. Isabel'in (1833-1868) ve onunla birlikte Bourbon hanedanının ülke dışına çıkarıldığı 1868 yılında yazılmıştır. Bu kitap onun yalnızca ilk önemli yapıtı olmakla kalmaz, aynı zamanda ömrünün sonuna kadar sürecek olan edebî eğiliminin da başlangıç noktasını oluşturan ilk tarihî romanı olur. Galdós bu kitabında, Üç Yıllık Liberal Dönem'de (1820-23) Madrid'teki ünlü bir politika kulübünün harareti atmosferinden esinlenen liberal bir gencin başkentte yaşadığı iniş çıkışlı hayatını anlatır (Zavala, 1982, s. 465). Yazar, bu romanıyla çağdaşlarının dikkatini çekmeyi amaçlamaktadır, bu nedenle de yalnızca liberal siyasal sistemi övme emelinde değildir. Çünkü Galdós, 1868 hareketinden zaferle çıkan farklı fraksiyonların daha önce görüldüğü şekilde çözümlerinin ve radikalleşmelerinin, kurulmaya çalışılan yeni türdeki Devleti başarısızlığa uğratmasından korkmaktadır.

Galdós, *La Fontana de Oro* romanının önsözünde, okurlarının, geçmişteki hataların yeniden işlenmemesi için yaşanmış tarihî olaylar üzerinde düşünmelerini amaç edindiğini açıklamaktadır. Aradan zaman geçtikçe yazar bu düşüncesini daha da geliştirerek, kendi görüşüne göre, roman yazmanın Tarih'i anlatmanın bir başka yolu olduğunu, Tarih'i anlatmanın hoş ve kolay bir biçimini oluşturduğunu, resmî tarihten uzaklaşarak gündelik yaşamla daha çok ilişkili olan ve Tarih'in önemli bir parçasını oluşturan yanlarını ortaya koymanın ideal bir araç olduğunu göstermiştir (Schraibman, 1962, s. 78). Kesin olarak söylemek gerekirse, María Luisa Lanzuela'nın (2000) dediği gibi, Galdós'a göre roman yazmak her zaman "Tarih yazmak"tır (s. 261).

O noktadan sonra kendisini bütün hayatı boyunca meşgul edecek olan işe koyulur: bu iş, "tarihsel olayların, siyasete ve eğitime hizmet etme yolunda, edebî bir biçimde anlatılmasıdır" (Hinterhäuser, 1961, s. 29-31 ve 139-140). Kesin olan bir şey varsa o da, Galdós'un eserleri sayesinde, İspanya'nın XIX. yüzyılda ve XX. yüzyılın başlarında geçirdiği siyasal-toplumsal dönüşümleri büyük ölçüde yeniden şekillendirebilmemizdir. Bu durum yalnızca onun tarihî romanlarında değil, tüm eserlerinde ortaya çıkar, çünkü kitaplarını, içinde yer aldıkları dönemin gerçekçi ve nesnel yansımasına dönüştürme çabası, bu kitapları o dönemlerin eşsiz birer tanığına dönüştürmektedir. Bu yüzden de Galdós kendi kuşağının büyük İspanyol romancısı olmaktan da öte (Lanzuela, 2000, s. 261), o yılları bize anlatan kusursuz bir kronikçidir. Yazar Max Aub (1903-1972) haklı olarak şöyle der:

¹ Francisco Giner de los Ríos (1839-1915), Kraus felsefesinden esinlenerek, modern ve laik bir öğretim yöntemiyle İspanya'daki eğitim sistemini yenilemeyi amaçlayan Institución Libre de Enseñanza'yı kurmuş olan pedagog, düşünür ve deneme yazarıdır.

² Fransız akademisyen hispanist Jean François Botrel, Galdós'un ilk romanının yayımlandığı 1870 yılı ile hayatını kaybettiği 1920 arasında kitaplarından 1.700.000 nüsha satıldığını hesaplamıştır (aktaran Caudet, 1922, s. 44). Bu miktar o tarihler için çok yüksek bir rakamdır ve onu tüm İspanyol Edebiyatı içinde kitapları en çok satan yazarların arasına koymaktadır. Halk arasında gördüğü rağbet açısından da öteki yazarları geride bırakır: Galdós her tür toplumsal sınıf içinde okunan bir romancıdır. Ne yazık ki savurgan kişiliği onun kazandığı bu serveti bitirmesine neden olmuş, bu da onu hayatının sonuna kadar çalışmak zorunda bırakan etkenlerden birini oluşturmuştur.

³ Bu romanın yazılması fikrinin nasıl olgunlaştığı ve siyasi-edebî açıdan ne anlama geldiği hakkında daha ayrıntılı bilgi için Bkz. Horta, M. J. (2011).

Elde bir tek Galdós'ünkiler kalmak üzere o yılların [XIX. yüzyıl] tarihsel materyallerinin hepsi kaybolup gitse, hiç önemi olmaz. Çünkü ulusun yüz yıllık hayatı, yazarın ele alarak anlatmasıyla eksiksiz, canlı ve gerçek olarak oradadır. Onun hayal ürünü yüzlerce ve yüzlerce tarihî şahsiyeti, hepsi de birbirinden gerçek olarak, sonsuza dek orada durmaktadır. (...) Yalnızca bu dünyadaki en büyük yazarlar bunu başarabilmişlerdir, ki onları saymaya iki elin parmakları yeter de artar bile. Dabası da var: o, zamanının şanlı bir romancısı olarak Tolstoy'la el ele yürüyecek konumdadır, çünkü yarattığı kişilere hiç kaybolmayacak şekilde hayat vermesinin de ötesinde, o kişilerin yaşadığı mücadeleler, zaferler ve sıkıntılar aracılığıyla vatanının dehasını gün ışığına çıkarmayı da bilmiştir. (...) Galdós, İspanya'nın İspanyollar tarafından -tüm İspanyol halkı tarafından- tanınmasında, bir araya gelmiş bütün tarihçilerden çok daha fazla başarılı olmuştur⁴.

Yine de Galdós'un gerçekten tarafsız davrandığını kabul edemeyiz, çünkü onun bütün kitapları, XIX. yüzyılın sonlarına özgü liberal burjuva milliyetçiliğini savunmak üzere yazılmıştır; zaman geçtikçe evrim geçirir de tümüyle inanmaktan hiç vazgeçmediği bir ideolojidir bu.

2. Tarihî romanlar

Edebî eser tek başına bir olgu değil, tarihteki belli bir andaki sosyal, ekonomik ve siyasî durumun, bilinçli ya da bilinçsiz bir yansımasıdır (Lanzuela, 2000, s. 259).

Edebî bir eser hangi noktaya kadar bir dönemin “belgesi” sayılabilir ve özellikle de o tarihsel âna ne dereceye kadar sadık kalmıştır? Genel olarak tarihin ve edebiyatın farklı konularla uğraştıkları kabul edilir: bunlardan birincisi “gerçek” olayları irdelemeye çalışırken, ikincisi gerçek olmaları gerekmeyen, yalnızca gerçekleştirmeleri mümkün olan inanılır olayları anlatır (Fernández Prieto, 1998, s. 38-39). Ama aslında gerçeklik, sürekli olarak üstünde durularak gözden geçirilmekte olan bir kavramdır. Öte yandan, tarih, olayların hepsini değil, yalnızca uzmanların “tarihsel” olarak kabul ettikleri olayları inceler ve o verilerin seçimi sıklıkla belli birtakım kültürel, ideolojik ya da siyasî kriterlere bağlıdır (Fernández Prieto, 1998, s. 40). Bütün bunlar da gösteriyor ki edebiyat gibi tarih de tam olarak objektif bir dal değildir.

XIX. yüzyılda tarihî romanların ortaya çıkması, bu iki dalı farklı bir biçimde birbiriyle ilişkilendirmeyi gerektirmiştir. Bu türün yaratıcısı Walter Scott olmuştur (1771-1832) (Lúcaks, 1937, Bölüm I, II) ve onun sayesinde okurlar geçmiş zamanı, yaşadıkları gerçeklerin uzak bir yansıması olarak, hattâ o aynı gerçeklerin bir açıklaması olarak görmeye alışmışlardır. Galdós'un da sonradan yapacağı gibi Scott, tarihin yalnızca kitaplarda görüldüğü gibi olmadığı, iktidardakilere önemli gelmediğinden ya da akademisyenlerin ilgisinin dışında kaldığı için halkın ortak belleğinden silinip giden çok daha fazla şeyler olduğu fikrini savunmaktaydı (Horta, 2017: 305-306). Kullandığı formül, inanılabilirlik ile eğlenmeyi bir araya getirmektir, ama aynı zamanda geçmişini modern parametrelerle yorumlamakla okurların kendi tarihlerine karşı ilgisini uyandırmaya yardımcı oluyordu (Horta, 2017, s. 305).

İlk tarihî romanlar Romantizm ile bağlantılıydı, ama bu akımın inişe geçmesinden uzun yıllar sonra da üretilmeye devam ederek büyük bir başarı elde etti (Moretti, 1997, s. 171-174). O zamanlar artık Gerçekçilik kendini kabul ettirmeye başlamış, tarihî bir romanın daha farklı bir biçimde kurgulanmasını, *costumbrista* denilen daha toplumsal bir çerçeve içinde sunulmasını gerekli kılmıştı. Üretim artık daha az, ama daha kaliteliydi. İspanya'da tarihî romanın bu yeni prototipi, daha önce bazı örneklerine rastlansa da (Horta, 2017, s. 307-308 ve 312), 1870 yılına doğru ortaya çıktı. Önde gelen temsilcisi de Benito Pérez Galdós olan bu yeni prototip (Ferrerias, 1976, s. 202), sonunda “ulusal hikâyeler” adıyla anılmaya başlandı. Galdós, Avrupa'dan gelen bu yeni modelin içine yerli öğeler katarak kendi tarihî romanlarına belli birtakım özellikler kazandırmayı ve onlarca yıl boyunca okurların merakla izleyecekleri kusursuz bir modele dönüştürmeyi başardı.

3. *Ulusal Hikâyeler*'in oluşumu

La Fontana de Oro'dan sonra Galdós, 1872 yılında, *El audaz* (Pervasız) başlıklı yeni bir tarihî roman yayımlar. 1873 ile 1912 yılları arasındaki süre içindeyse (aralıklarla olmak üzere), cins isim olarak *Episodios*

⁴ Aub, M. (1966). *Manual de la Historia de la Literatura Española*, s. 450-452.

Nacionales (Ulusal Hikâyeler) adını verdiği büyük bir tarihî roman serisini çıkarır. Bu seri, (ilk dört Dizinin her birinde onar kitap, sonuncusunda da altı kitap olmak üzere) beş ayrı roman Dizisine bölüştürülmüş olarak toplam kırk altı kitaptan oluşur. Bu kitaplarda Galdós, gerçekçi akımı izleyerek, ama daha başka pek çok eğilimden öğeler de alarak ve kendi kişisel ironik dokunuşunu da katarak, 1805 ile 1880 yılları arasındaki Çağdaş İspanya Tarihi'ni anlatmayı amaç edinmiştir (aslında son Dizi tamamlanmadığı için anlatısı 1880'den az öncesinde sona erer).

Bu noktaya geldiğimizde sormamız gereken ilk soru, Galdós'un anlatıya neden 1805 yılında başlamaya karar vermiş olduğudur. İlk romanı *La Fontana de Oro*'daki olayların 1820-23 arasında geçtiğini görmüştük. İkinci romanı *El audaz*, IV. Carlos'un saltanatı zamanında (1788-1808) geçer. Bu ayrımı önemlidir, çünkü o zamanlar Galdós'un o tarihi, İspanya'da Eski Rejim'in dağılmasının (Hinterhäuser, 1961, s. 32-33; Ferreras, 1997, s. 59-64) ve İspanya'da modern milliyetçilik duygusunun doğuşunun sembolik başlangıcı olarak gördüğünü bize göstermektedir. Yine de, 1873 yılında, Ulusal Hikâyeler'inin birinci kitabı çıktığında, İspanya Tarihi'ndeki bu önemli ânı kesin olarak (1805 yılı Ekim ayında gerçekleşmiş olan) Trafalgar savaşıyla başlatma kararını almıştır. Böylelikle denizdeki o yenilgi, olumsuz bir şey olarak değil, acılı ama gerekli olan bir dönüşümün başlangıcı ve yepyeni bir ülkeyi inşa edecek olan bir dizi olayın ilk basamağı olarak görülmektedir.

Alcalá Galiano, *La Fontana de Oro* hakkındaki bir eleştirisinde⁵ yazarlara, bu tarihî romanın izinden giderek yakın tarihimizi daha iyi tanımamıza ve vatanseverliği arttırmaya yarayacak bir "ulusal roman" türü oluşturmaya başlamalarını tavsiye ediyordu. Alcalá Galiano, Fransız yazarlar Émile Erckmann (1822-1899) ve Alexandre Chatrian (1826-1890) tarafından yazılmış olan ve Fransızların Napolyon'un Avrupa'daki seferlerine olumlu bakmalarını değiştirmeye yaramış olan (Hinterhäuser, 1961, s. 35 ve 43-45) *Romans nationaux*'ları (*Ulusal Romanlar*'ı) örnek olarak gösteriyordu. Aslında *Ulusal Hikâyeler*'in, XIX. yüzyılın son otuz yılına özgü olan ve siyasetle eğitimi bir araya getirerek her ülkenin milliyetçilik duygularını arttırmaya yarayan genel bir edebî türün içinde yer alması gerektiği açıktır. Galdós'un da bu daveti kabul ettiği ve zaten uzun zamandan beri aklında olan bir düşünceyle birleştirerek, çağdaş İspanyol gerçekçiliğini ortaya koyacak ve aynı zamanda tüm İspanyol halkını yönlendiren bir rehber olma özelliğini taşıyacak romanlar yazma işine soyunduğu görülmektedir (Ayala, 1982, s. 486-487).

Galdós, serinin ilk romanı "Trafalgar"ı yazmaya başladığında kafasında belli bir plan olmadığını yıllar sonra itiraf etmiş olsa da (Pérez, Galdós [1885], *Ulusal Hikâyeler*'in resimli baskısının önsözünden aktaran Hinterhäuser, 1961, s. 24), onun bu iddiası pek de inanılır gibi değildir. Aslında *Ulusal Hikâyeler* serisinin o ilk kitabında öyle bir yer vardır ki ("Trafalgar", I, s. 17) romanın başkahramanı, Birinci Dizi boyunca neler olabileceğinin bir taslağını çizmektedir; Galdós'un daha o zamanlar İkinci Dizi'nin ana hatlarını da saptamaya başlamış olması çok muhtemel görünmektedir (Hinterhäuser, 1961, s. 25). Bu kitabın basılmasından önce Galdós, "bir toplumu, bütün bir ulusu resmetmeye" yarayacak ve belli bir bütünlük içinde aynı başkahramana sahip olacak bir roman dizisi yaratmak istediği yorumunda bulunmuştur (Pérez, Galdós, *La Nación* [09-III-1868]'den aktaran Hinterhäuser, 1961, s. 289). Büyük bir olasılıkla bu fikir Galdós'un kafasında yavaş yavaş şekillenmekteydi, ama romanları yazmaya başladığında ilk iki Dizi'nin genel taslağı herhalde çoktan olgunlaşmıştı. Ancak "Trafalgar" romanı ilk çıktığında serinin tamamının sonradan alacağı *Ulusal Hikâyeler* üst başlığını henüz almamıştı (Hinterhäuser, 1961, s. 25; Ferreras, 1997, s. 96). Kısa bir süre sonra bir dostu Galdós'a bu fikri önerecek (Casalduero, 1971, s. 135) ve o tarihten sonra yayımladığı bütün tarihî romanlar hep bu adla anılacaktı. Bu başlık çok isabetli olmuştu, çünkü Galdós'un öne çıkarmayı istediği iki öğeyi birleştirmiş oluyordu: yaşanan olaylar ile bunların halkın belleğindeki ortak ve sembolik anlamını bir araya getiriyordu (Casalduero, 1971, s. 135).

Benzer ifadeler Galdós'tan önce de sonra da kullanılmıştı, bunları Francisco Fernández y González'in (1833-1917) *Leyendas nacionales (Ulusal Destanlar)* (1870), Pedro Antonio de Alarcón'un (1833-1891) *Historietas nacionales (Ulusal Küçük Hikâyeler)* (1881) ve Ángel R. Chaves'in (1849-1909) *Cuentos nacionales (Ulusal Öyküler)* (1885) başlıklı eserlerinde görebiliyoruz. Ancak amaç aynıydı: olayları ulusun hükümlerini savunan ilerici ideallerle birleştirme amacını güdüyorlardı (Hinterhäuser, 1961, s. 47). Görebileceğimiz gibi, bu yazarların hiçbiri "roman" terimini kullanmamıştı, ama kurgusal kitaplar

⁵ José Alcalá Galiano (1843-1919), aynı zamanda diplomat ve çevirmen olarak da görev yapmış olan ilerici fikirlere sahip bir yazar ve şairdi. Atıfta bulunduğumuz eleştiri 1871 yılında *Revista de España*'nın, XX. sayısının 52. sayfasında çıkmıştı.

yazdıklarına inanmadıklarından değil, gerçekliği ve vatanseverliği öne çıkarmak istediklerinden. Her şeye rağmen Galdós'un başlangıçta yalnızca ilk iki Dizi'yi yazmayı tasarladığını ve sonradan ortaya çıkan başka koşulların yazmaya devam etmesine neden olduğunu biliyoruz.

Ulusal Hikâyeler'i oluşturan her bir Dizi kendine özgü özelliklere sahip olduğu ve ayrı ayrı bakıldığında her bir kitabın kalitesi aynı olmadığı halde, bir bütün olarak ele alındığında sonuçta tutarlı ve bileşik bir eser olduğu görülür (Blanco, 1978, s. 92). *Ulusal Hikâyeler* o yıllardaki İspanya'yı yeterince temsil eden ve hem sosyo-ekonomik sınıflar hem de ideolojik çoğulculuk açısından halkın her kesimi için inanılır ve kabul edilebilir türden çok çeşitli şahsiyetlerden oluşan bir yelpaze sunar. Ayrıca eserin yazılması ilerledikçe yazar, içine bazı yenilikler katarak ve ilk düşünceleriyle arasına belli bir mesafe koyarak tekniğini ve üslubunu da değiştirmiştir.

Ulusal Hikâyeler'i oluşturan beş Dizi'yi Galdós'un, hem hayatının hem de kendi kişisel edebî ve siyasi evriminin farklı zamanlarında kaleme aldığı açıkça anlaşılmaktadır. Ayrıca bu evrelerin her birinde ülkenin içinden geçmekte olduğu belirli konjonktürden de doğrudan etkilenmiştir. Bu nedenle, seri'nin tümünün genel teması aynı olduğu halde, her bir Dizi'de farklı bir mesaj vermeyi amaçlar. Birinci ve İkinci Diziler 1873 ile 1879 yılları arasında yazılmıştır. Daha sonra Galdós, kendini daha başka edebî eserler üretmeye verebilmek için *Ulusal Hikâyeler*'e devam etmeme kararını alır. Ancak eserlerini basan yayıneviyle aralarında açılan uzun süreli bir dava her zamanki parasal sorunlarını büsbütün arttırır (zira kitaplarıyla dönemin hiçbir yazarının kazanmadığı kadar para kazandığı halde son derece savurgan bir insandır). Bu durum, İkinci Dizi'nin sonlanmasından on dokuz yıl sonra onu Üçüncü Dizi'yi yazmaya başlamak zorunda bırakır. Üçüncü Dizi 1898 ile 1900 yılları arasında basılır, 1902 ile 1907 arasında Dördüncü Dizi, Beşincinin altı kitabıyla sonuncu Dizi de 1907 ile 1912 yılları arasında çıkar (Caudet, 1992, s. 78-9).

4. Her bir Dizi'nin genel panoraması

Ulusal Hikâyeler serisini oluşturan her bir Dizi İspanya Tarihi'nin belli bir dönemine ve yazarın kendi kişisel görüş açısını açıklamayı amaçladığı bir zamana odaklanır.

4.1. Birinci Dizi

1805 ile 1813 yılları arasında geçen Birinci Dizi, Eski Rejim'in yıkılmasını ve İspanyol Bağımsızlık Savaşı'nı (1808-1813) anlatır. Hem bu, hem de bunu izleyen İkinci Dizi, (mutlakiyetçi, toplumdaki sınıf hiyerarşisine sıkı sıkıya bağlı, koyu Katolik bir rejime sahip olan) eski İspanya'da yaşanan krizi ve bunun ardından gelecek yeni İspanya'nın başlangıcını yansıtmayı amaçlar (Seco, 971, s. 262). Bu yeni İspanya, özgürlük ve laisizm arzusuyla öne çıkmaktadır, ama her zaman türlü tehlikenin tehdidi altındadır. Bu Dizi, artık Monarşi'yle değil Halk'la özdeşleşen modern vatanseverliğin ortaya çıktığı (Regalado, 1966, s. 23) ve İspanya'da parlamenter sistemin de kurulmasına yol açacak olan devrimci liberalizmin sayesinde yeni bir "ulus" kavramının doğduğu (Sánchez-Llana, 2001, s. 5) zamanı anlatır bize. Kesin olarak söylemek gerekirse, modern İspanya'nın temellerinin atıldığı bir zamandır bu. Bu Dizi'yi oluşturan on Hikâye aynı başkahramana sahiptir: Cádiz limanında yaşayan yoksul bir ailenin oğlu olan Gabriel Araceli, kendi atılganlığı ve nüfuzlu bazı kişilerin himayesi sayesinde, sonunda generalliğe kadar yükselir ve önde gelen soylu bir aileyle evlilik yoluyla akraba olur. Araceli, XIX. yüzyıldaki liberallerin "halkın ruhu" denildiğinde anladıkları kişiye vücut veren, ama aslında o dönemdeki İspanyol burjuvazisinin ilericilik idealini temsil eden ortak bir kahramandır (Regalado, 1066, s. 27). Bu Dizi'de edebiyat siyasi milliyetçilikle birleşir (Regalado, 1966, s. 35-36), bu nedenle de o dönemdeki pek çok eserde görülen özelliğe uyarak "mutlu son"la biter. Galdós böylelikle daha önceki tefrika ve *costumbrista* romanları tarihî roman türüyle birleştirirken, aynı zamanda çağdaş İspanyol tarihi üzerinde düşünceler üretmekte ve bir kronikçiye dönüşmektedir (Zavala, 1980, s. 465 ve 471-472).

Dizi'nin tümü birinci şahıs olarak anlatılmakta ve edebî değeri ya da gerçek tarihî öneminden çok, yazarın ideolojisine destek olabilme özelliği nedeniyle seçilmiş tarihsel anlara odaklanmaktadır (Ferrerias, 1997, s. 94; Regalado, 1966, s. 49). Galdós, Napolyon'a karşı verilen savaşlarda İspanyolların pek çok kez yenilgiye uğradığı gerçeğini karartırken, aynı zamanda az sayıdaki kahramanlıkları öne çıkardığı halde halk tabakasının rolünü azımsamıştır (Regalado, 1966, s. 50-51). Bunun birkaç nedeni vardır: birincisi, o zamanlar tümüyle mutlakiyetçilik yanlısı ve düzensizliğe yatkın olarak gördüğü halkı ölçsüzce övgülere

boğmak istememiştir; ayrıca bireylere değil topluma odaklanmayı istemiştir. Galdós her zaman “halk” ile “halkın alt tabakası” arasında ayırım gözetir. Bunlardan birincisi, ona göre “ulus” ile aynı düzeydedir ama onu, olumlu olayları harekete geçirdiğini ve gerçek vatanseverlerden oluştuğunu düşündüğü orta sınıfla özdeşleştirir. Halkın alt tabakasıysa, her tür entrikacı tarafından canlarının istediği gibi yönlendirilebilen ve büyük sıkıntılara yol açabilen belirsiz bir insan kitlesidir (Hinterhäuser, 1961, s. 126). Ancak, daha ileride göreceğimiz gibi, bu tanımlama zamanla biraz değişecek olsa da Galdós halkın alt tabakasına hiçbir zaman tam olarak güven duymamıştır. Bu Dizi'nin bir başka ilginç ögesi, belki de başarısızlıkla sonuçlanmış olması nedeniyle, parlamenter sistemin Cádiz'de başlamış olmasını da açık bir biçimde öne çıkarmamasıdır. Onun için her şeyden önemli olan şey, Fransızlar (ve Fransa yanlıları) ile İspanyolların geri kalanı arasındaki mücadeleyi resmetmektir, çünkü bize vatanı ve özgürlüğü uğruna mücadele etmekte olan İspanyol ulusunu anlatmayı ister (Regalado, 1966, s. 56).

4.2. İkinci Dizi

Bu Dizi'de, VII. Fernando'nun Bağımsızlık Savaşının ardından gelen etkin saltanat yılları (1814-1833) anlatılır. Burada da bir mücadele vardır, ama bu kez ideolojiler arasındaki bir mücadele söz konusudur: bir yanda, (henüz demokratik olmasa da, Avrupa'dan gelme örnekleri benimsemiş olarak birtakım modern idealleri savunan yeni bir azınlık burjuvazisinin oluşturduğu) liberaller vardır, öte yanda (halkın değişiklik istemeyen büyük bir bölümü tarafından desteklenen) mutlakiyetçiler. Galdós bir kez daha kendi kriterlerine göre bazı belirli temaları seçmiştir. Böylelikle, o yıllarda liberallerin önyak olduğu sayısız ayaklanma neredeyse hiç anlatılmadan geçilir, çünkü yazar şiddet içeren aşırılıklardan yana değildir ve büyük bir olasılıkla İspanya'daki o ilk liberalizmin örgütlenmeyi beceremediği için yenilgiye uğradığını düşünmektedir.

Bu Dizi'de karşımıza birbirine zıt iki kahraman çıkar: Salvador Monsalud ile Carlos Garrote. Bunlardan birincisi, onurlu, kültürlü, uygar ve ateşli siyasi aktivistler olan ve sonunda radikallerin aşırılıkları yüzünden düş kırıklığına uğrayarak gözleri açılan ılımlı liberalleri temsil eder; bu kişinin karşısındaysa gaddar, fevri ve barbar bir kişiliğe sahip gelenekçi bir şahsiyet vardır (Ferrerias, 1997, s. 115). İyi ile kötü arasındaki bu radikal karşıtlık, Dizi'nin sonunda bir başka şahsiyetin ortaya çıkmasıyla daha ılımlı bir hal alır: Benigno Cordero, (o zamanlar Galdós'un duygularına hitap eden) ilericiliğe inanan, orta sınıfa mensup, düzen yanlısı ideal kişiyi canlandırır (Regalado, 1966, s. 115)⁶.

Bu kitaplardaki bütün olaylar tarihsel bir çizgi içinde cereyan eder (Ferrerias, 1997, s. 116). Bu Dizi'de yer alan halk, kahramanlıkla hiç ilgisi olmayan belirsiz bir insan kitlesidir: bu ipini koparmış güruhu oluşturanlardan liberal cepheyi tutanlar kargaşayı körüklerken, mutlakiyetçi cepheden yana olanlar, kutsal olduğuna inandıkları birtakım ilkeleri savunmak uğruna, işi barbarlığa kadar vardırırmaktadırlar (Regalado, 1966, s. 124). Aslında bütün bunlar, bizzat Galdós için aynı derecede önemli olan iki sorunun yansımasıdır: yani mutlakiyetçiliği ve Karlizmi yekten yadsıması ve artık örgütlenmeye başlayan proletaryanın getirebileceği şeylere karşı duyduğu korku. Bu yüzden de her şeyin üstünde dengeli, düzeni ve radikalizmden uzak duran huzurlu siyaseti savunur. Galdós, o dönemde gerçekleşmiş ayaklanmaların hiçbirine doğrudan değinmese de, bu Dizi'deki bütün romanlarının o zamanki siyasi baskı havasına son derece yaklaşan bir atmosferi yansıttığını sağlamıştır (Ferrerias, 1997, s. 116).

4.3. Üçüncü Dizi

Bu Dizi 1834 ile 1846 arasındaki dönemi kapsarken, I. Karlist Savaşı ve Naiplik dönemleri de dahil olmak üzere Kraliçe II. Isabel'in reşit olmadan önceki yıllarını anlatır. Ancak Üçüncü Dizi, farklı nedenlerden dolayı *Ulusal Hikâyeler*'de önemli bir evrim gerçekleştirmiştir. Galdós'un son kitabının yayımlanmasının üzerinden on iki yıl geçmiş, yazar önemli bir ideolojik ve edebî dönüşüm geçirmiştir, tarihî roman türü tüm Avrupa'da kendini yenilemektedir, ayrıca bu yeni Dizi İspanya için özellikle zor bir yıl olan 1898'da yazılmaya başlamıştır (Regalado, 1966, s. 263-267). Dizi'nin tümü, yenilenmeye ve

⁶ Bütün bu isimler son derece semboliktir. Salvador Monsalud Türkçeye “Kurtarıcı Esenlikdağı” olarak çevrilebilir. Carlos, İspanya tahtına talip olan (mutlakiyetçiliği ve koyu Katolikliği savunan) farklı Karlistlerin adıdır, Garrote soyadının anlamıysa “kalın sopa”dır. Son olarak Benigno Cordero “iyi huylu kuzu” anlamına gelir.

özeleştiriyeye olanak sağlayan farklı bir havaya bürünmüştür; “98 Felaketi”nden⁷ olduğu kadar (Horta Sanz, 1998), liberalizmin iktidara geçmesi ülküsünden artık uzaklaşmış ve zamanın yepyeni entelektüel akımlarından etkilenmiş olan Galdós’un yeni fikirlerinden de türemiş olan farklı bir atmosferdir bu. Yazar, Restorasyon sistemi yüzünden derin bir düş kırıklığına uğramıştır ve eskiden hiç güvenmediği halkın ülkenin kurtarıcısına dönüşeceğine dair yavaş yavaş bir güven duygusuna kapılmaya başlamıştır. Ayrıca ilk kez olarak önceden araştırma yapmaya fazla vakit harcamadan yazmaya koyulmuş, bu yüzden de tarihsel boşlukları doldurmak için tefrika roman öğelerini kimi zaman fazlasıyla kullanmıştır (Regalado, 1966, s. 268).

Bütün bunların en önemli sonucu olarak Dizi’deki birliğin bozulmaya başladığı hissedilir. Tüm Dizi boyunca görülen ve bütün kitapları birbiriyle ilişkilendirmeye yarayan belli bir kahraman ya da başrol oyuncularını artık yoktur. Ne belirgin bir tarihsel çizgi vardır, ne de devamlılığı sağlayan roman özellikleri (Ferrerias, 1997, s. 133-135). Buradaki temel öge, hem şahısları hem de olayları içine alan çevredir. İlk iki Dizi’de kahramanlar hikâyeyi alıp götürüyor gibi görünüyorlarken, burada onların hayatlarının olaylar tarafından nasıl “yönlendirildiği”ni görüyoruz. Yazarın edebî ögeler eklediği gerçek tarihî kişiler, anlatının içinde daha fazla ağırlığa sahip olmaya başlamışlardır. Genelde Galdós anonim kişilerin hikâyelerini bize anlatmaya ve ülkedeki siyasi gelgitlerin onların hayatları üzerindeki etkilerini her defasında bize biraz daha fazla göstermeye çaba harcar. Ayrıca (bireysel, gerçek ve otantik olan) özel hayat ile halkın (ortak, yüzeysel, gelip geçici olan) hayatı arasında apaçık bir zıtlık vardır (Regalado, 1966, s. 295 ve 301).

Bu Dizi’de yazarın, hem Karlislerle liberaller arasındaki çekişmeyi anlatırken, hem de ılımlılarla ilerici liberaller arasında daha sonraki iktidar mücadelesinden söz ederken, kendini hepsine eşit uzaklıkta gösterme çabası ilginçtir. Ama bunu başarıp başaramadığı başka bir konudur (Ferrerias, 1997, s. 136). Ayrıca ilk kez olarak, nedenleri ne olursa olsun, savaşılar karşıt olduğunu gösterir. Bu iki noktanın muhtemel nedeni, radikalizmin ve çatışmaların iyi sonuç vermediğini İspanyollara gösterme emeline hâlâ sahip olmasıdır. Ancak 98 Felaketi’nin yaşandığı İspanya’da ortaya çıkan barışçıl akımın ülkedeki aydınlar üzerinde yarattığı muazzam etkiyi de azımsamamak gerekir. José Carlos Mainer (1981), çok daha önceki olayları anlattığından dolayı bu Dizi’nin bir ulusal birlik çağrısı olduğu kanısındadır, aslında XIX. yüzyılın sonlarında büyük bir vicdani kriz yaşandığı sıralarda İspanyol halkına seslenmek amacıyla yazılmıştır (aktaran Sánchez-Llamas, 2001, s. 14)

4.4. Dördüncü Dizi

Bu Dizi’deki olaylar, Kraliçe II. Isabel’in etkin saltanat yılları olan 1846 ile 1868 arasında geçtiği halde, bu romanlar artık XX. yüzyılın başlarına gelindiğinde yazılmıştır. O zamanlar artık Rejenerasyonist (Yenilenmecî) düşüncenin ve Emile Zola’dan aldığı Natüralizmin büyük ölçüde etkisi altında olan Galdós, halkı tümüyle olayların içine sokma kararını almıştır. Hem de yalnızca şehirlileri değil, köylüleri de, ve böylelikle sefalet içinde bir kenara itilmiş haldeki İspanya’nın savunucusu olup çıkar (Regalado, 1966, s. 339-353). Dolayısıyla bu Dizi’deki başkahraman, dolaylı bir adlandırma ile halkın kendisidir. Burada söz konusu olan, ne Birinci Dizi’de gördüğümüz, Fransızlara karşı gelen kahraman halktır, ne de İkinci Dizi’deki kültürsüz ve barbar halk kitlesidir. Hattâ Üçüncü Dizi’de tarihin hırpaladığı ve hayatları altüst olmuş halk da değildir. Buradaki halk, iktidardakilerin istismar etmesiyle acı çeken ve azınlıktaki bir grup tarafından fikri sorulmadan yönetilen, sömürülüp yenilgiye uğratılmış birtakım insanlardır (Regalado, 1966, s. 355-358). Ancak, yazarın bütün iyi niyetine rağmen, köylü sınıfını hiç tanımıyor olması ve işçi sınıfının onun beğenisine hiçbir zaman layık olamaması, onun “halk” dediği kesimin, türlü tipleri ve katmanlarıyla şehirlerdeki (ve özellikle Madrid’teki) esnaf ve zanaatkâr sınıflarıyla kendini özdeşleştirmesine yol açmıştır (Seco, 1971, s. 281). O zamanlar artık İspanya’da tam anlamıyla kaynamakta olan proletarya hareketlerine hiçbir şekilde değinilmez.

Bu Dizi’de halkı kişileştiren farklı aileler (Villaescusa’lar, Socobio’lar, Ansúrez’ler, Íbero’lar), İspanyollara özgü nitelikleri temsil eden prototiplerdir, bunlar yüzyıllar boyunca süregelen birtakım özelliklerdir ve Galdós içinde yaşadığı dönemdeki sorunların bunlardan kaynaklandığına inanmaktadır (Regalado, 1966, s. 361). Burada Kraliçe II. Isabel dönemini ağır bir şekilde eleştirirken, özellikle üst

⁷ İspanya Tarihi’nde “1898 Felaketi” olarak bilinen olay, A.B.D. tarafından desteklenen bir dizi bağımsızlık mücadelesinin sonunda, İspanya’nın Asya ve Amerika’da imparatorluk döneminden kalma kolonilerini kaybetmesidir.

sınıfları ve yöneticileri iktidarda kalabilmek uğruna halkı eğitimsiz bırakmakla suçlar. Bu yüzden de halk her türlü reforma karşı gelmekte ve kabul ettirilmek istenen yepyeni toplumsal kuralları hiçe saymaktadır. Galdós ilk kez olarak kurulu toplumsal düzeni de savunmaz ve gerçek adaletten, yani yasaların belirlediği değil, olması gereken adaletten söz eder.

Yine de bu Dizi'nin bazı kitaplarında ortaya yeni bir kahraman çıkar: Beramendi Markisi José Fajardo. Bu kişi, (Araceli gibi) bir aksiyon adamı değildir, Monsalud gibi bir entrikacı da olmadığı gibi, (Üçüncü Dizi'deki bazı şahıslar gibi) romantik bir kahraman da değildir; Fajardo ilerici bir burjuvadır, ama çektiği vicdan azabı, içinde İspanya'nın "ruhu"nu bulmaya çalışacağı halka yaklaştırmıştır onu (Ferrerias, 1997, s. 151). Kraliçe II. Isabel dönemindeki aristokrasıyla aynı düzeye çıkmayı başarabilmiş, yükselişte olan burjuvazinin temsilcisidir, ama Galdós, bu kahramanı yoksulların ve toplumdaki marjinalerin yanına koymakla, (yazmakta olduğu döneme özgü) daha modern bir kişilik kazandırmıştır ona.

Bu Dizi'deki kitaplar tarihsel çizgiyi sıkı sıkıya izlemez. Ancak Dizi'nin son kitapları, Galdós hayattayken gerçekleşmiş, hattâ kimilerine bizzat kendisinin de katıldığı tarihî olayları anlatır. Hem arşivlerde ve kütüphanelerdeki belgeler, hem de toplum hayatında önde gelen ve pek çoğu kendi tanıdıkları olan kişiler bakımından, bu Dizi'yle ilgili pek çok doküman olduğunu biliyoruz. Ancak, yine aynı nedenle, yakınlık duyduğu kişiler fazlasıyla dikkat çeker, örneğin o dönemdeki generaller Leopoldo O'Donnell (1802-1867) ve Juan Prim (1812-1870) söz konusu olduğunda (Ferrerias, 1997, s. 153). Her şeye rağmen bu Dizi'nin edebî açıdan diğerlerinden daha iyi olduğu söylenebilir, çünkü Galdós bu Dizi'de romancı olarak engin tecrübesinden yararlanmayı bilmiştir.

4.5. Beşinci ve son Dizi

Bu Dizi 1868 ile 1880 yılları arasındaki dönemi kapsar ve burada Galdós bize (Kraliçe II. Isabel'in tahttan indirildiği) 1868 Devrimi'ni, Savoie hanedanından Kral I. Amadeo dönemini, I. Cumhuriyet'i, kendisinin "aptal yıllar" diye adlandırdığı, Restorasyon denilen siyasi sistemin ilk yıllarını anlatır (Ferrerias, 1997, s. 67). Bütün bunlar, başkente daha yeni gelmiş ve başlangıçta iyimser ve coşkulu, daha sonraları hevesi kaçmış olan genç Galdós'un çok yakından tanık olduğu olaylardır. Galdós bunları yazarken herhalde gençliğindeki duygularını hatırlamıştır (Lida, 1968, s. 69), ama artık olan bitenlerden yalnızca düş kırıklığına uğramış bir haldedir: olanları kınamaz ama 68 Devrimi'ni gerçekleştirenlerin bu devrimi doğuran idealleri bir yana bırakmalarından yakınır.

Öte yandan, bu Dizi'ye başladığı zamanki kişisel durumu artık son derece karmaşık bir hal almıştır. Bir yandan, geçirdiği ideolojik evrim onu önce 1907'de Cumhuriyetçi Parti'ye katılmaya, daha sonra da aynı partinin Sosyalist Parti'yle yaptığı koalisyonu desteklemeye götürürken, aynı zamanda Restorasyon sisteminin işleyişine büyük bir kuşkuyla bakmasına, Kilise karşıtlığının artmasına ve İspanya'nın Kuzey Afrika'ya müdahalesine yekten karşı çıkmasına neden olur (Regalado, 1966, s. 435-438 ve 464-466). Onun bu duruşu, muhafazakârların ve Kilise'nin hoşnutsuzluğuna yol açmış ve Nobel Edebiyat Ödülü adaylığının kesin olarak başarısızlığa uğramasına vesile olmuştur (Blanco, 1978, s. 92). Öte yandan gözleri giderek bozulmaktadır ve birkaç ameliyat geçirmesine rağmen sonunda gözleri hiç görmez olur, bu da kaçınılmaz olarak yazı yazma biçimini ve temposunu etkilemiştir. Bütün bu nedenler sonucunda, bu Dizi'nin yalnızca iki kitabını yayımladıktan sonra, 1909 yılında edebiyat dünyasına *Ulusal Hikâyeler*'in sonuna geldiğini duyurur. Yine de okurları yeni *Hikâyeler* yazmayı sürdürmesi için ona baskı yaparlar. Yazarın gururunu okşayan bu durum, parasal sıkıntılarıyla da birleşince, Dizi'ye dört kitap daha eklemesine neden olur.

Bu Dizi'nin ilk iki kitabı, Dördüncü Dizi'deki kitaplarda gördüğümüz yapı ve üslupla benzerlik gösterir. Geri kalan dört kitapsa, aslında tarihî roman olarak pek de kabul edilemeyecek bir tür edebî "deney" niteliğindedir (Ferrerias, 1997, s. 170-171). Bourbon hanedanının 1868 yılında yıkılması, tahta yeni bir hanedanın getirilmesi çabaları, daha sonra Cumhuriyet'in kurulması çalışmaları ve sonunda Bourbon'ların geri dönmesi, Dördüncü Dizi'de gördüğümüz yükselişe geçmiş burjuvanın, aslında halka karşı hiçbir ilgi göstermemesine rağmen, iktidara kesin olarak yerleşmesiyle sonuçlanır. Modern, demokratik ve ekonomik açıdan yenilenmiş bir İspanya'yı kurabilecekken (Ferrerias, 2007, s. 171), gerekli değişikliklerin hiçbirini gerçekleştirmeden ve sıkıntı içindeki halkın dertlerine en ufak bir yakınlık göstermeden, sadece daha önce iktidarda olanlardan boşalan koltuğa oturmakla yetinen kendi sınıfı Galdós'u hayal kırıklığına uğratmıştır.

Yazar, 1910 ile 1912 arasında yazdığı son kitaplarına, (Tarih'i konu alan eserlerin ilham perisi olan Kleio'yu "İspanyolvari" bir şekilde temsil eden) Mariclio'yu ve (Tito takma adıyla) bizzat kendisini olayları anlatan kahramanlar olarak eklemiştir. Bu iki kitapta tarihî roman çizgisinin gitgide silinmesiyle sonunda aksiyon hemen hemen tümüyle yok olmuş ve anlatı alegorik bir türe dönüşmüştür. Böylelikle Galdós, kendisinin yaratmış olduğu *Ulusal Hikâyeler* prototipini bozarak kurgusal bir dünyaya adım atmıştır. Mariclio'nun Tito'ya anlattıkları artık büyük harfle yazılan Tarih değil, Tarih'e belirli bir bakış açısidir, yazarın bir tür siyasi anıdır, çünkü Galdós gençliğinde yaşadığı deneyimleri uzun yıllar sonra öznel bir biçimde hatırlamaktadır (Ferrerias, 1997, s. 199). Bunu neden yapmıştır? Büyük bir olasılıkla o prototip eksik kalan olayları anlatmayı sürdürmeye artık yaramadığından değil, yazarın fizikî ve siyasi durumu onu olayları anlatmaya artık değmeyeceği sonucuna götürmüş olduğundan (Ferrerias, 1997, s. 172-4). *Ulusal Hikâyeler*'deki son kitabı "Cánovas", yazarın Tarih'le kesin olarak vedalaşması ve kısa sürede "yukarıdan gelecek" şiddetli ve etkili bir reform yapılmadığı takdirde "aşağıdan gelecek" bir devrim gerçekleşeceği konusunda iktidardakilere dramatik bir uyarı niteliğindedir (Caudet, 1992, s. 80).

5. *Ulusal Hikâyeler*'de tarih ve kurgu

XIX. yüzyıl başlarındaki tarihî romanların çoğu uzak bir geçmişe konumlanmışlardır ve kahramanları kurgusal kişilerdir (bunlar bazen bir ya da birkaç gerçek kişiden esinlenmiş olabilirler). Tarihte yaşamış kişiler genelde ikinci planda kalırlar (Lúkacs, 1937, s. 25-27 ve 35-38), çünkü onları başkahramanlar olarak seçmek roman ögesinin büyük ölçüde kaybolmasına ve kurgusal olayları anlatmak için yazara çok küçük bir alan kalmasına neden olacaktır (Ferrerias, 1976, s. 30-31). Ancak, daha önce gördüğümüz gibi, 1850 yılından itibaren bütün Avrupa'da, olayların çok yakın bir geçmişte yaşandığı yeni bir tarihî roman türü ortaya çıkmıştır. Yazarlar, bu romanları yazarken, tutarsızlık göstermemek ya da hata yapmamak için büyük ölçüde belge toplamak zorunda kalmışlardır. Hattâ tarihsel bir atmosfer yaratmakla yetinen daha önceki romanlardan farklı olarak, bu yeni tarihî romanlar, inanılır olabilmek için gerçek olayları anlatmak ihtiyacındadırlar. Ancak bu yeni romanlar aynı zamanda yazarların çoğu tarafından, kendi ideolojilerini halkın karşısında savunabilmek için, birer araç olarak kullanılmışlardır.

Galdós bu yeni modeli alarak, kendi *Ulusal Hikâyeler*'ini yazmak için üç ana nedenle kendine göre uyarlamıştır: birincisi, onun düşüncesine göre, İspanya'da daha önce çıkan tarihî romanlar yabancı modelleri kopyalamakla yetinmişlerdir; ikincisi, o romanlar genellikle muhafazakâr bir ideolojiyi savunmuşlardır (Sánchez-Llamas, 2001, s. 9); ve üçüncüsü, onun yapmak istediği şey, daha öncekilerin yerini alacak, ulusal nitelikler taşıyacak, (milliyetçiliğin belkemiğini oluşturan) orta sınıfa odaklanacak ve her şeyden fazla gerçeklerin gözlemlenmesine dayanacak türde bir tarihî roman yazmaktır (Correa, 1977, s. 16). Galdós, uzak bir geçmişte kalmış olaylarla ilgilenmekten çok, İspanya'nın yaşamakta olduğu sorunların nedenlerini anlamayı (daha sonra da bunları okurlarına anlatmayı) amaçlayan yeni bir kuşağa mensup bir yazardır. Bu nedenler de uzak değil, yakın geçmişte saklıdır (Seco, 1971, s. 258).

Öte yandan, kendi dönemindeki tüm gerçekçi yazarların yaptığı gibi Galdós da, amacına uygun bir edebî dil yaratmak zorunda kalmıştır. Romantiklerin kullandığı edebî dil, çağdaş gerçekleri doğru bir şekilde anlatmayı hedefleyen anlatılar için fazla ağırdır. Gazetecilikte kullanılan dil son derece özensiz olduğundan işe yaramaz, politikacıların ve aydınların kullandığı hitabet dili de fazlasıyla tumturaktır. Bu yüzden de pek çok yazar, kulağa doğal, sade ve anlamlı gelecek, konuşma diline olabildiğince yakın ama bu uğurda değerini ya da kalitesini kaybetmeyecek yeni bir edebî dil yaratmaya koyulurlar. Aynı zamanda dilin değişik toplumsal tabakalara ve yörelere göre farklılıklarını yansıtmalı, en fazla kullanılan söz sanatlarını ve halk deyişlerini v. b. de bir araya getirmelidir. Bu yeni dilin tek yaratıcısı Galdós değildir. Onun yanında Leopoldo Alas (1852-1901), Emilia Pardo Bazán (1851-1921), Juan Valera (1824-1905) ya da José María de Pereda (1833-1906) gibi son derece önemli kişilere rastlıyoruz. Ancak bu dilin oluşturulmasına ve oturmasına en fazla katkıda bulunan herhalde Galdós olmuştur⁸.

Galdós, *Ulusal Hikâyeler*'de, kimi zaman belirgin bir biçimde olmasa da anlatının içinde birbirine uyum sağlayan ve birbirini tamamlayan (kurgusal ve tarihsel olmak üzere) iki ayrı yapı kullanır. İlk önce İspanya Tarihi'nin her Dizi'nin kapsayacağı dönemini saptar, sonra anlatmak istediği dönemin belirli zamanlarını

⁸ Bu konuda danışılacak kaynak, Lapesa, R. (1980). *Historia de la Lengua Española*, Madrid: Editorial Gredos. Ayrıca Martinon, M. (2016). *Era obra de su tiempo. Texto y contexto en "La Regenta"*, Madrid: Editorial Verbum, 2016, s. 270-274.

seçer; daha sonra da romandaki olaylar dizisini bu zamanların içinde düzene koyar (Ferrerias, 1997, s. 74-5). Bazı kitaplarda hiçbir gerçek şahsiyet görülmezken, tarihsel düzen sahne arkasındaki fon perdesi olmaktan öteye gitmez; bazılarındaysa gerçek kişiler ve olaylar geri kalan her şeyi gölgede bırakır. Ama genelde Galdós, Tarih'i "açıklamak" için kurgu düzenini kullanmıştır (Llorens, 1971, s. 78). Kurgusal şahsiyetlerin hemen hepsi tarihî gerçeklerden alınma bir dünyanın içinde yer alır (Llorens, 1971, s. 78). Galdós, halkla bağlantı kurmasına yardımcı olacağını bildiğinden kitaplarındaki kahramanlara kendi dönemindeki İspanyol halkının karakteristiklerini büyük bir rahatlıkla vermiş olmasına rağmen, bu kahramanlar psikolojik derinlikten yoksundur. Yine de anlatı okuyucuya incelikle yönelir ve onu yazarın savunduğu sonuçları kabul etmeye zorlar. Galdós olaylara odaklanıyor gibi görünse de okur, olaylar ile onlar hakkında yapılan idealist ya da ironik değerlendirme arasındaki zıtlığın derhal farkına varır (Schraibman, 1962, s. 84).

Ulusal Hikâyeler'de, belki Beşinci Dizi'nin son dört kitabı dışında, her şey aynı şemayı izler: İleri görüşlü ve erdem sahibi bazı gençler, tutucu ve dine aşırı bağlı birtakım ideallere sahip bir topluma karşı gelirler; bu idealler yalnızca kahramanların amaçlarına erişmeleri değil, aynı zamanda ülkenin modernleşmesi ve ilerlemesi karşısında da en önemli engeli oluşturmaktadır. Romanlara özgü kurgusal olaylar genelde tarihî olaylara baskın çıkar, ama aslında yazarın, kendisine modası geçmiş görünen ne varsa hepsini açığa vurmasına ve acilen değişikliğe gidilmesi konusunda insanları uyarmasına yarayan bir kurnazlıktan başka bir şey değildir (Caudet, 1992, s. 14). Galdós'un anlatmak istediği tarihî olayları romanın başkahramanlarıyla bağdaştırmakta kullandığı farklı teknikler vardır. Hinterhäser (1982) bu tekniklerden en önemlilerini açıklamıştır. Bunlardan biri, *Ulusal Hikâyeler*'in bazılarında, İspanyol kültüründe tipik bir öge olan bir sohbet toplantısı (tertulia) koymaktır; bu toplantıya katılanlar, okurun kendi sonuçlarını çıkarabileceği farklı birtakım görüş açılarını ortaya koyarlar (s. 548). Ayrıca her bir kitaptaki şahsiyetler arasında pek çok sosyal ilişki kurma eğilimindedir, hattâ kimi zaman bu mekanizmada aşırıya kaçır (s. 549). Ve tarihî şahsiyetlerin gündelik yaşamlarıyla ilgili sayısız hikâyeyi büyük bir doğallıkla ve akla yatkın bir şekilde uydurur (s. 549).

Yazarın bize anlattıkları temelde kurgusaldır; ama hemen hemen Dizi'lerin hepsindeki romanlar, Galdós'un tam bir araştırmacı titizliğiyle yürüttüğü sabırlı bir çalışma sonucunda hem kütüphanelerden ve arşivlerden edindiği, hem de anlatılan olayların doğrudan ya da dolaylı tanıkları olmuş bazı kişileri dinleyerek topladığı, hatırı sayılır miktardaki gerçek tarihî verileri içerir⁹. Galdós, özellikle olaylara doğrudan tanık olmuş ya da anıları hâlâ taze olan kişilerle temas kurmaya çalışarak sayısız seyahatler yapmış, bu kişilerle söyleşiler gerçekleştirmiş (Ferrerias, 1997, s. 89). Genellikle şifahi olarak anlatılanlara, yazılı tanıklıklara kıyasla öncelik verir (Hinterhäser, 1961, s. 62-63), belki de bunun nedeni yazılı tanıklıkların tarafsızlığına pek de fazla inanmamasıdır. Bazı eleştirmenler ayrıca resim¹⁰, ve müzik dünyasından alınmış öğelere, ya da sokak broşürleriyle, hiciv yazılarıyla, tiyatro veya siyasi toplantı programlarıyla benzerliklere, ayrıca evlerde, restoranlarda, ulaşım araçlarında v. b. yazarın bizzat yürüttüğü gözlemlere de işaret ederler. Yine de yazarın pek çok tarihsel materyal derlemiş olması, *Ulusal Hikâyeler*'de Tarih'in titizlikle izlendiğini göstermez. Ele alacağı belirli zamanın seçiminde olduğu gibi şahsiyetlerin ve çevrelerin seçiminde de Galdós kendi ana fikrine, yani İspanyol halkına kendisinin öğretmek istediği Tarih'i "öğretecek" romanlar yazmaya odaklanmıştır. Belli noktaları öne çıkararak ve açık açık değiştiremediklerini gizleme eğilimi gösteren, çarpık bir görüş açısına sahiptir. Bu yüzden de *Ulusal Hikâyeler*'deki olayları tarihî belgelerle bire bir karşılaştırmanın pek de anlamı yoktur.

Yine de, daha ilk başlardan itibaren bazı hevesli eleştirmenler zahmetli bir karşılaştırma çalışması yapmaya koyulmuşlardır. Yazarın yaşadıklarına yakın tarihlerde yaşamış olanlar, Galdós'un, (Vázquez'in

⁹ Hattâ bazı yerlerde kendi ailesine mensup kimselerin anlattıklarını da kullanmıştır, örneğin Bağımsızlık Savaşı'na albay olarak katılan babası Sebastián Pérez Macías'ın anlattıkları gibi (Mesa, 1919).

¹⁰ Galdós'un en büyük tutkularından biri de resimdi ve kendisi iyi bir çizer ve suluboya ressamıydı. *Ulusal Hikâyeler*'in resimlenmesine (tam olarak ne ölçüde olduğu kesin olmasa da) katkıda bulunduğunu ve romandaki metni herkesin bildiği bir referansla ilişkilendirirken okurun "vizyon"unu kolaylaştırmanın bir yolu olarak belli bazı pasajları oluştururken, örneğin Goya gibi bazı önemli ressamın resimlerini kullandığını biliyoruz. Ancak belki de en ilginç nokta, *Ulusal Hikâyeler*'de betimleyeceği şahsiyetleri yazı sürecinde gözünün önünde bulundurabilmek için onların resimlerini yapmasıdır. Bu şahsiyetlerin pek çoğu sokaklarda, kafelerde ve benzeri yerlerde yaptığı gözlemlere dayanır (Hinterhäuser, 1961, s. 80-86; Seco, 1971, s. 277). Bu konuda ayrıca Bkz. Alfieri, J.J. (1968). "El arte pictórico en las novelas de Galdós" ("Galdós'un romanlarında resim sanatı"), *Anales Galdosianos*, yıl III, s. 79-85. [Online] Mevcut: <https://www.biblioteca.org.ar/libros/153964.pdf> [Erişim tarihi: 26.06.2020].

dediği gibi, 1927, s. 321-322) tarihle kurguyu birbirinden neredeyse ayırt edilemeyecek derecede kusursuz bir şekilde birbirine katan usta bir romancı olmasının yanı sıra, uzman herhangi bir tarih yazarı düzeyinde çalışarak gerçekliklerle dolu, ama sürükleyici bir biçimde ve ateşli bir vatanseverlikle yazılmış bir eser yarattığı sonucuna varmışlardır. Bu eleştirmenler genellikle Galdós'un *Ulusal Hikâyeler*'i yazarken kullandığı aynı kaynaklara¹¹ ya da yazarın inandığı aynı ideoloji olan ilerici liberal ideolojinin etkisi altında yazılmış olan eserlere dayanarak karşılaştırma yapmışlardır. Bu yüzden de *Ulusal Hikâyeler* ile o tarihî dokümantasyon arasında büyük bir benzerlik olması mantıklıdır. Unutmamalıyız ki ulusal İspanyol tarihindeki neredeyse tüm halk efsaneleri XIX. yüzyılın son otuz yılında pekişmişlerdir (López Facal, 2001, s. 147), bu da Galdós'un *Ulusal Hikâyeler*'nin büyük bölümünü yazdığı zamandır. Yazar bu mitlerin bazılarıyla (özellikle dinle ilgili olanlarla) aynı fikirde olmasa da, historiografiden romanlarında kolaylıkla algılanabilecek şekilde etkilendiğine kuşku yoktur.

Daha modern eleştirmenler Galdós'un kullandığı verilerin çoğunun doğruluğunu onaylar ve "sözel tarih"i kullanmasını son derece olumlu olarak değerlendirirler, ama bu yüzden onun romanlarının temelde kurgusal olduğunu açıkça belirtmekten de kaçınmazlar. Galdós'un "tarafsızlığı" ve "doğruluğu", İspanyol tarihiyle ilgili araştırmalar ilerledikçe ve daha bilimsel yöntemlere dayandırıldıkça kuşkulu bir hal almıştır. Böylelikle İspanyol tarihçiler, XIX. yüzyılda yazılmış eserlerden uzaklaşarak İspanya Tarihi'ni yeniden oluşturmaya başlamışlar ve Galdós'un tarihî olayları kendine göre yönlendirdiği açıkça ortaya çıkmıştır.

6. Sonuç

Buraya kadar geldikten sonra sormamız gereken soru şudur: Tarih'i tarihî romanlardan öğrenebilir miyiz? Kulağa nasıl gelirse gelsin, bu önemsiz bir soru değildir ve bu konuda farklı fikirler ileri sürülmektedir. José Luis del Corral (2008), "iyi bir tarihî roman, geçmişi şimdiki zaman insanına yaklaştırmaya yardımcı olur, hem de çok" der (s. 102), ama birtakım koşulları yerine getirdiği sürece: o tarihî dönemi ve gerçek kişileri tahrif etmemek, gerçeği değiştirecek durumlar yaratmamak, geçmiş zamanı olayların akışı için bir bahane olarak değil aynı olayların esas parçası olarak kullanmak, o dönemin olaylarını anakronizme kaçmadan anlatmak ve kurguyla tarihin karıştırılmasının inanılır olması koşuluyla (s. 104-105). Corral'e göre tarihî romanlar hiçbir bakış açısına göre Tarih değildir; ama eğer yazar ayrıntılı bir şekilde belgeler edinir ve o dönemi güzel bir şekilde yeniden oluşturursa, okurların o dönemi "yaşamalarına" yardımcı olur ve onları daha başka türde kitaplar okumaya özendirir. Yani okurlara gerçek Tarih'e yaklaşmayı "öğretmeye" yarar.

Tarihî roman türünü Galdós icat etmiş değildir, ama önceden gelen bir geleneği yeniden ele alıp kendine özgü birtakım özelliklerle donatarak, kendi amacına uyarlamıştır. Onun *Ulusal Hikâyeler*'i tarihî roman olmanın da ötesindedir, çünkü çağdaş ulusal tarihi belli bir bakış açısıyla yansıtmak amacındadır. Galdós her zaman çağdaşlarını aydınlatmak, şimdiki zamanda neler olduğunu daha iyi anlayabilmeleri için onlara geçmişi (ya da geçmişin kendi versiyonunu) öğretmek istemiştir. Anlattığı olayların gerçeklere yakınlığı ve bunu yapma biçimi son derece önemlidir, çünkü okurların olaylarla hızla özdeşleşmelerine yardımcı olacak ve onları bu konuyla daha fazla ilgilenmeye itecektir. Ancak Galdós, kelimenin toplumsal anlamıyla "devrimci" bir yazar olmamıştır (Casalduero, 1971, s. 141). Onun emeli, kitleleri devrim yapmaya kışkırtmak değil, gerekli reformları gerçekleştirebilsinler diye kendi sınıfı olan burjuva sınıfını "uyandırmak"tır. O hep aynı idealleri gütmüş, ama mensubu olduğu sınıf onun umudunu boşa çıkarmıştır, çünkü daha iyiye gitmek yerine, giderek daha bencil ve materyalist bir hal almıştır (Casalduero, 1971, s. 141). Bu nedenle de Galdós siyasi tercihlerini değiştirmek zorunda kalmış ve sonunda derin bir kötümserliğe gömülmüştür.

¹¹ Vázquez (1927), *Ulusal Hikâyeler*'in Birinci Dizi'sindeki beş romanın ("Trafalgar", "La Corte de Carlos IV", "Zaragoza", "Gerona" ve "Cádiz") üzerinde araştırma yaparak, Galdós'un bunları yazarken kullandığı yazılı tarihî kaynaklarla karşılaştırmıştır. Kendisinin "pek az önemi haiz" şeklinde nitelediği (s. 518) birkaç küçük farklılığa ve tarihsel yanlışlığa rastlamış olmasına rağmen, yazarın Tarih'i tam tamına takip ettiği sonucuna varmıştır. Vázquez'in ileri sürdüğüne göre, Galdós'un tarihî kaynaklardan ayrıldığı durumlarda, bunun nedeni kurgunun tarihsel gerçeklere baskın çıkması değil, yazarın o kaynakların doğruluğundan emin olmaması ya da "çoğunluk tarafından kabul görmüş" farklı bir düşünceyi kullanmayı tercih etmiş olmasıdır. Eleştirmenin yazarın tarafsızlığına olan güveni asla sarsılmamakta ve onun geçmişteki olayları bir tarih yazarı kadar tarafsız bir biçimde nakletmekle yetindiğinde ısrar etmektedir. Hem de Galdós'un sıklıkla partizanca davranıp kendisiyle aynı fikirleri paylaşan kişilere yakınlık gösterdiğinin bilincinde olduğu halde (s. 360, 399 ve 542).

Galdós tarihi çok farklı öğelerin bir karışımı olarak görüyordu; bu nedenle onun romanları çok sayıda veri içerir ama belli bir siyasi eğilimden de yoksun değildir. Bu romanlarda, her şeyin yer aldığı geniş bir olaylar dizisinin içine dahil edilmiş oldukları halde onun bağlı olduğu ve hiç beğenmediği fikirleri kolaylıkla ayırt edebiliriz (Casalduero, 2001, s. 6). Yine de ve her şeyin ötesinde Galdós romanlarının birer sanat eseri olduğuna inanıyordu ve bu nedenle de büyük bir estetik değere sahip olmaları gerekiyordu. Bütün umutlarını 1868 Devrimi'ne bağladıktan sonra *Ulusal Hikâyeler*'ini yazmaya başladığında, ülkenin maruz kaldığı siyasi yön değiştirme yüzünden zaten düş kırıklığına uğramış durumdaydı. Ancak romanları yazmayı bitirdiğinde umudunu büsbütün yitirmişti, İspanya'nın geleceği konusunda büyük bir karamsarlık içindeydi; bütün gücü, ülke içindeki sorunlar ellerinin arasından kayıp gitmeden önce barışçıl bir şekilde çözümlenmeye çalışsınlar diye çağdaşlarına çağrıda bulunmaya yetiyordu artık.

Onun ardından başka pek çok yazar daha başka Hikâyeler yazdılar. 1908 yılında Ramón del Valle-Inclán (1866-1936), III. Karlist Savaşı'na adanmış, ama çok farklı bir üslupta bir tarihî roman üçlemesi yazmaya başladı: *Los cruzados de la Causa*, *El resplandor de la hoguera* ve *Gerifaltes de antaño* (1908-9). Galdós da son romanlarında tam olarak III. Karlist Savaşı'nı ele almıştı, ama onun olaylara yaklaşımı Valle-Inclán'inkinden çok farklıydı. Yine de iki yazarın arasında belli bir karşılıklı etkileşim bulmak mümkündür. Benzer bir duruma Valle'nin *El ruedo ibérico* (1927-1932) başlıklı yeni üçlemesinde ve aynı şekilde Pío Baroja'nın (1872-1956) 1913 ile 1936 arasında yayımladığı *Memorias de un hombre de acción* adlı eserinde de rastlanabilir. Galdós'un *Ulusal Hikâyeler*'inin etkisi başka yazarlarda da, örneğin Miguel de Unamuno'nun (1864-1936) (Bilbao'da çocukluk yıllarında bizzat yaşadığı) III. Karlist Savaşı'yla ilgili bir hikâyeyi anlattığı, 1897'de yayımlanan ilk romanı *Paz en la guerra* adlı romanında, ya da Ramón J. Sender'in (1901-1982), İspanya'da I. Cumhuriyet döneminde Cartagena şehrinde yaşanan kantonalist hareketi romanlaştırdığı *Míster Witt en el cantón* (1935) adlı eserinde de görülür.

Galdós'un yarattığı bu etki, birçok genç yazarın onun üslubunu beğenmediklerini söylemelerine rağmen, hem halkın hem de yeni kuşak yazarların arasında rağbet gören bir tarihî roman prototipi yaratabildiğini bize göstermektedir. Şurası bir gerçektir ki *Ulusal Hikâyeler*, daha ilk kitabının piyasaya çıktığı andan itibaren, aydınlar, soylular ve burjuvazi mensupları arasında olduğu gibi halk kesiminde de gerçek bir best seller'e dönüşmüştür. *Ulusal Hikâyeler*'in etkisi tüm kamuoyuna yayılarak uzun yıllar boyunca İspanya'da bir tür "Tarih'e giriş kitapları" olarak kabul görmüş ve bu anlamda birçok okulun öğrencileri de dahil olmak üzere pek çok kişi tarafından okunmuştur.

Galdós çağdaş konularda tarihî roman yazan ilk yazar olmadığı halde, daha önce gördüğümüz gibi, onun "ekol" yaratan yepyeni bir prototipin yaratıcısı olduğunu (Ferrerias, 1997, s. 88) ve XX. yüzyılın (tarihî romanların yeni edebî akımlardan etkilendiği) 60'lı yıllarına kadar ortaya çıkan tüm üretimi etkilediğini söylemek gerekir. Ancak Galdós'un romanlarının değeri bu yüzden azalmış değildir ve son yıllarda hatırı sayılır derecede artmıştır. Yine de Galdós hayattayken İspanya'da *Ulusal Hikâyeler* hakkında uzmanlarca yazılmış hiçbir eleştiri çıkmamış, yalnızca gazetelerde birkaç makale ya da yorum yer almıştır ki bunların da çoğu kitaplardan çok yazarın ideolojisine odaklanan polemik yazılardır. *Ulusal Hikâyeler*, İspanya Tarihi'ni yorumlama biçimi yüzünden, geleneksel muhafazakâr kesimden olduğu kadar aşırı sol kesimden de gelen sert eleştirilere maruz kalmıştır. XIX yüzyılın sonlarında bu eleştirilere, Galdós'un anlatma biçimini artık biraz eskimiş olarak gören yeni kuşak yazarlar da katılmıştır (Regalado, 1966, s. 519-521). Bu yüzden de Galdós'un *Hikâyeler*'i XX. yüzyılın 40'lı yıllarına kadar sistematik bir biçimde irdelenmemiştir. Buna karşılık daha ilk yıllardan itibaren öteki Avrupa ülkelerinde geniş olarak ele alınmış ve yorumlanmıştır (Bkz. Louis-Lande, 1876) ve oralarda Galdós'un eserleri edebî açıdan ve daha objektif bir biçimde değerlendirilmiştir.

Satış ve okur açısından çok büyük bir başarı elde etmiş olmasına ve bir gazeteci olarak her zaman geniş kitleler tarafından tanınmış olmasına rağmen Galdós hiçbir zaman Nobel edebiyat ödülüne aday gösterilmemiş ve İspanyol Dili Kraliyet Akademisi'ne girebilmek için ikinci bir girişime kadar beklemesi gerekmiştir (1889'da nihayet seçilerek giriş konuşmasını 1897 yılında yapmıştır), bunun nedeni de gelenekçi çevrelerin ve Kilise'nin giderek artan muhalefeti olmuştur. Aynı şekilde ve aynı nedenlerle, reformist düşüncedeki bir dizi siyasetçinin ve düşünürün ona hayattayken "ulusal yazar" unvanının verilmesi çabaları da tümüyle boşa çıkmıştır (Botrel, 1977, s. 60-64). Yine de hükümet, Cervantes'in ölümünün 300. Yıldönümü'nü organize etmekle görevlendirip yıllık bir maaş bağlayarak onun bu kaybını telafi etmek

istemiştir (ama Birinci Dünya Savaşı yüzünden bu etkinliğin iptal edilmesi nedeniyle bu para ömür boyu maaşa çevrilmiştir) (Botrel, 1977, s. 77). Galdós'un 1920 yılında Madrid'te yapılan cenaze törenine katılan her kesimden yirmi binden fazla kişi onu layık olduğu biçimde onurlandırmıştır. Günümüzde Galdós hâlâ yılların azaltmadığı bir değere sahiptir: tarihî romanları, geçmişi her zaman şimdikinden çok daha iyi bir dönem olarak yücelten sıradan historisist akımdan ayırmayı ve tarihî romana ilerici bir ideal kazandırmayı bilen bir kişi olmuştur. Onun Tarih'e bakış açısının tek bir amacı vardır: o da uygarlığın ilerlemesini sağlamaktır. Bizleri hoşgörüyü ve özgürlüğe götürmesi gereken bir ilerlemedir bu.

Çev. İnci Kut

7. Extended Abstract

Benito Pérez Galdós is one of the main authors in Spanish Contemporary Literature. He is also among the most prolific, his works exploring almost every literary genre, although his most acclaimed pieces were novels. His first works were two historical novels that would mark the trend that would persist through his entire career. After these, he would publish a long collection of historical novels, dating from 1873 to 1912. He gave them a rather generic title, "los Episodios Nacionales" (*The National Episodes*). With 46 books distributed in five series, the "Episodes" intended to cover Spanish contemporary history from 1805 to 1880.

For Galdós, historic fiction was an alternative tool to explain history, more entertaining and easier to understand. It was also the ideal vehicle to highlight aspects of daily life that were overlooked in official chronicles. His novels highlight daily life in those times, which is an essential part of understanding history. Through his work, we can follow the political and social developments in Spain's 19th and early 20th century very accurately. That is why Galdós is much more than the great Spanish novelist of his generation, he is also the best chronicler we have of those years. Despite the fact that each Series contains its own characteristics, and although the quality of each of the books is somewhat uneven, the Episodes cover a wide gallery of characters that are varied and sufficiently representative of the Spain of those years to be credible and acceptable to all audiences. As the work progressed, the author also diversified techniques and style, introducing some novelties and distancing them from his earlier reflections. Nevertheless, what the writer conveys is basically fiction, although almost all Series contain a considerable amount of historical data.

Kaynakça

- Ayala, F. (1982). Galdós y su público. F. Rico (Yön.). *Historia y Crítica de la Literatura Española. Tomo 5: Romanticismo y Realismo*, (s. 486-490). Barcelona: Editorial Crítica, 2. bs.
- Blanco Aguinaga, C., Rodríguez Puértolas, J. ve Zavala, I. (1978). *Historia social de la literatura española (en lengua castellana)*, cilt. II. Madrid: Ediciones Akal.
- Botrel, J.-F. (1977). Benito Pérez Galdós ¿escritor nacional?, *Actas del I Congreso Internacional de Estudios Galdosianos*, s. 60-79.
- Casalduero, J. (1971). Historia y novela. *Cuadernos Hispanoamericanos*, 250-252 (Ekim-Ocak), s. 135-142.
- Caudet, F. (1992). *El mundo novelístico de Galdós*. Madrid: Grupo Anaya.
- Corral, J. L. del (2008). ¿Es posible aprender con la novela histórica?. *La Aventura de la Historia*, 122/10 (Aralık), s. 102-107.
- Correa, G. (1977) *Realidad, ficción y símbolo en las novelas de Benito Pérez Galdós. Ensayo de Estética realista*. Madrid: Editorial Gredos, 2. bs.
- Cuenca Toribio, J. M. (2001). Galdós y la Historia de España. *Ínsula*, 654 (Haziran), s. 5-6.
- Fernández Prieto, C. (1998) *Historia y novela: Poética de la novela histórica*. Navarra: Ediciones de la Universidad de Navarra, 2. bs.
- Ferreras, J. I. (1976) *El triunfo el liberalismo y de la novela histórica (1830-1870)*. Madrid: Taurus Ediciones.
- Ferreras, J. I. (1997) *Benito Pérez Galdós y la invención de la novela histórica nacional*. Madrid: Ediciones Endimión.
- Hinterhäuser, H. (1961). *Los «Episodios Nacionales» de Benito Pérez Galdós*. Madrid: Editorial Gredos.

- Hinterhäuser, H. (1982). Historia y Novela en los «Episodios Nacionales». F. Rico (Yön.). *Historia y Crítica de la Literatura Española. Tomo 5: Romanticismo y Realismo* (s. 548-557). Barcelona: Editorial Crítica, 2. bs.
- Horta, M. J. (2011). *La Fontana de Oro*, ¿el primer *Episodio Nacional* de B. Pérez Galdós?. *Mediterráneo*, 8, 2011/1, s. 1-20.
- Horta, M. J. (2017). İspanya'da Milliyetçilik ve Tarihî Roman. *SEFAD*, 37, s. 301-314.
- Horta Sanz, M. J. (1998). El año del *Desastre*. *Mediterráneo*, 1, s. 27-31.
- Lanzuela Corella, M. L. (2000). La literatura como fuente histórica: Benito Pérez Galdós. *Actas del XIII Congreso de la Asociación Internacional de Hispanistas*, II, s. 259-266.
http://cvc.cervantes.es/literatura/aih/pdf/13/aih_13_2_032.pdf [Erişim tarihi: 04.04.2012].
- Lida, C. E. (1968). Galdós y los *Episodios nacionales*: una historia del liberalismo español. *Anales galdosianos*, III, s. 61-73.
http://www.cervantesvirtual.com/servlet/SirveObras/12493877555695940765657/p0000008.htm#1_27 _ [Erişim tarihi: 12.01.2009].
- Llorens, V. (1971). Historia y novela en Galdós. *Cuadernos Hispanoamericanos*, 250-252 (Ekim-Ocak), s. 73-82.
- López Facal, R. (2001). La enseñanza de la Historia, más allá del nacionalismo. J. Estepa Giménez, F. Frieria Suárez ve M. R. Piñeiro Peleteiro (Haz.). *Identidades y territorios: un reto para la didáctica de las Ciencias Sociales* (s. 145-170). Oviedo: Asociación Universitaria de Profesores de Didáctica de las Ciencias Sociales.
- Louis-Lande, L. (1876). Le roman patriotique en Espagne. *Revue des Deux Mondes*. XIV/XLVI, 3. dönem, s. 934-945.
- Lúkacs, G. (1937). *La novela histórica* (çev. J. Reuter). México: Ediciones Era.
- Mainer, J. C. (1981). *La Edad de Plata (1902-1939)*. *Ensayo de interpretación de un proceso cultural*. Madrid: Ediciones Cátedra.
- Mesa, R. de (1919). La génesis de los “Episodios”. *Revista de Libros*, III, s. 33-46.
- Moretti, F. (1997). *Atlas de la novela europea. 1800-1900* (çev. Mario Merlino). Madrid: Tarma Editorial.
- Regalado García, A. (1966). *Benito Pérez Galdós y la Novela Histórica Española (1868-1912)*. Madrid: Ínsula.
- Sánchez-Llamas, Í. (2001). El nacionalismo liberal y su textualización en las letras peninsulares del siglo XIX: el caso de Faustina Sáez de Melgar (1835-1895) y Benito Pérez Galdós (1843-1920). *Revista Hispánica Moderna*, 54/1, Yeni Dönem (Haziran), s. 5-30.
- Schraibman, J. (1962). Patria y patriotismo en los *Episodios Nacionales* de Galdós. *Boletín Informativo del Seminario de Derecho Político. Universidad de Salamanca*, 27 (Ağustos), s. 71-86.
- Seco Serrano, C. (1971). Los «Episodios Nacionales» como fuente histórica. *Cuadernos Hispanoamericanos*, 250-252 (Ekim-Ocak), s. 256-284.
- Vázquez Arjona, C. (1927). Cotejo histórico de cinco *Episodios Nacionales* de Benito Pérez Galdós. *Revue Hispanique*, 58, s. 321-551.
- Zavala, I. M. (1980). Características Generales del siglo XIX (Burguesía y Literatura). J. M. Díez Borque (Haz.) *Historia de la Literatura Española. Tomo III: Siglos XVIII/ XIX* (s. 291-350). Madrid: Taurus Ediciones.
- Zavala, I. M. (1982). Introducción a Benito Pérez Galdós. F. Rico (Yön.). *Historia y Crítica de la Literatura Española. Tomo 5: Romanticismo y Realismo* (s. 463-474). Barcelona: Editorial Crítica, 2. bs.